

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Sanja Ganić

Vloga emocionalnega dela pri ohranitvi partnerskih odnosov

Diplomsko delo

Ljubljana, 2012

FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

UNIVERZA V LJUBLJANI

Sanja Ganić

Mentorica: doc. dr. Zdenka Šadl

Vloga emocionalnega dela pri ohranitvi partnerskih odnosov

Diplomsko delo

Ljubljana, 2012

Vloga emocionalnega dela pri ohranitvi partnerskih odnosov

Izguba ontološke varnosti je povezana z večjo željo subjekta po emocionalni stabilnosti in urejenih intimnih odnosih. Proces identifikacije in možnost izbire spodjedata trdnost postmodernih razmerij in medosebnih odnosov. V javni in zasebni sferi se kaže vse večja pomembnost emocionalnega dela. V zasebni sferi oba spola opravljata emocionalno delo, vendar slednja ostaja v okviru delitve spolnih vlog. Tudi znotraj novega tipa medosebnih odnosov ženske poleg družinskih in poklicnih obveznosti pogosto ohranjajo tradicionalno vlogo »čustvenih bralk« psiholoških stanj svojih partnerjev. Na emocionalnem področju intimnih razmerij »dajejo« več, kot njihovi partnerji in ostajajo, navkljub emancipaciji neprivilegirane. Ženske nimajo enakega dostopa do moči, statusa, denarja ali avtoritete. Spolno specifična socializacija jih usmerja k specifičnim emocionalnim investicijam v odnosih s partnerjem in z otroki. Moški si po drugi strani prizadevajo ohraniti spolno delitev dela v zasebni in javni sferi.

Ključne besede: emocionalno delo, spolna neenakost, domestikacija, intimna razmerja.

The role of emotional work/ labor in maintaining partner relations

The loss of ontological security is associated with greater desire for emotional stability and well-maintained intimate relations. The process of identification and choice is breaking the strength of postmodern relationships and interpersonal relationships. In the public and private sphere is reflected a growing importance of emotional work. In the private sphere both sexes perform emotional work, but the latter remains within the division of gender roles. Even within a new type of interpersonal relationships women in addition to family and work commitments, often keep the traditional role of »emotional readers« of psychological states of their partners. In the field of emotional intimacy they tend to "give" more than their partners, and remain, despite the emancipation, unprivileged. Women do not have equal access to power, status, money or authority. Gender-specific socialization directs them to specific emotional investment in the relationship with their partner and children. Men on the other hand maintain the sexual division of labor in the private and public spheres.

Key words: emotional work/ labour, sexual inequality, domestication, intimate relations.

Kazalo

1	UVOD.....	5
2	EMOCIONALNO DELO.....	8
2.1	SPOLNA NEENAKOST IN ŽENSKA ŽELJA	9
2.2	EMOCIONALNO DELO IN MOŠKA ŽELJA	10
3	GOSPODINJSKO DELO IN AMBIVALENTNOST ŽENSKEGA POLOŽAJA....	12
3.1	MIT O DELITVI DELA PO SPOLU	13
3.2	MATERINSKI MIT	14
4	PARTNERSKI ODNOSI.....	16
5	PRESEGANJE TRADICIONALNEGA MODELA EMOCIONALNEGA DELA .	16
5.1	INDIVIDUALIZACIJA IN IZBIRA	17
5.1.1	ČISTO RAZMERJE	17
5.1.2	ROMANTIČNA NASPROTI SOTOČNI LJUBEZNI	18
6	MOŠKI IN EMOCIONALNO DELO	19
7	SKLEP	22
8	LITERATURA.....	24

1 UVOD

Narave partnerskih odnosov in delitve emocionalnega dela med spoloma v sodobnih zahodnih družbah ne moremo razumeti brez vpogleda v spreminjanje intimnih odnosov skozi čas. Družbene spremembe v obliki porasta stopnje razvez, porok, zunajzakonskih skupnosti in reorganiziranih družin so tiste, ki množično vplivajo na spremenjeno obliko partnerskih odnosov. S tem prihaja v obdobju postmoderne do demokratizacije intimnosti, pojava sotočne ljubezni in reflektivne individualizacije (Giddens 2000).

Številni avtorji potrjujejo kapitalistično delovanje na področju intimnosti (Bauman 2002, Hochschild 1983). Hochschild (1983, 7) opredeli emocionalno delo kot upravljanje lastnega čustva za dosego družbeno sprejemljivega položaja. Formalna institucionalna pravila omejujejo posameznikovo čustvovanje. Po Hochschild (1983, 89) storitveni delavci prodajajo svoje čustvene odzive skupaj z blagom in storitvijo, kar je poimenovala »komercializacija čustev«. Zaposleni ponudijo zaigrano čustveno empatijo, skladno s komercialnimi interesi svoje organizacije, tako postajajo nekakšni »emocionalni roboti«, ki delajo in čustvujejo v dobro organizacije. Avtorica omenja emocionalno »transmutacijo čustev«, ki se dosega s pomočjo emocionalnih pravil in družbene izmenjave. Gre za prodajo čustev odjemalcem storitev v zameno za dobiček, kjer pravila čustvovanja niso osebno/interakcijsko določena, ampak so korporacijsko predpisana družbena izmenjava čustev pa je prisilna. (Hochschild 1983, 118). Bell (Bell v Hochschild 1983, 9) pravi, da je opravljanje emocionalnega dela najbolj vidno v medosebnih vezeh. Njegova pomembnost pa naraste s porastom post industrijske družbe in storitvenega sektorja, ki zahtevata višji raven komunikacije in neposrednih (»face to face«) odnosov .

Konceptualizacija čustev ima vpliv na konstrukcijo družbenega spola in medosebnih odnosov. V povezavi z emocijami pomeni družbeni spol ohranitev spolnih razlik. Ker so čustva drugače obravnavana pri moških in ženskah je družbeno spolna emocionalna shema vezana na sisteme moči. Je način, kako kultura vključuje emocijo v družbene sisteme organizacij in ohranja družbene stereotipe (Shields 2002, 95).

Partnerstva tako ne moremo obravnavati zunaj konteksta družbene moči, ampak znotraj kulturnih prepričanj o emocionalnih stereotipih, ki ohranjajo te družbene spolne razlike. Spolne distinkcije, ustvarjene s stereotipi o emocionalnih ženskah in neemocionalnih moških ohranjajo »avtentično« ženskost in moškost ter pasivno, podložno žensko nasproti

temperamentnemu moškemu (Shields 2002, 15–16). Spolna dihotomija na področju doma, dela in družine je bila še bolj vidna v viktorijanskem času, ko so bile ženske videne, kot naravno bolj emocionalen in krhek sloj prebivalstva. Njihova čustvena ranljivost je bila nasprotje moškemu idealu moči (Shields 2002, 70–72).

Zahodni ideal moškosti ustvari neemocionalne moške, ki stremijo k dosegu racionalnosti. Chodorow (Chodorow v Shields 2002, 164) pravi, da moški svoja čustva potlačijo, skozi primarno identifikacijo v mladosti, ko so se primorani ločiti od matere. Za razliko od žensk, ki morajo svojo spolno identifikacijo v otroštvu doseči s čustvovanjem in empatijo, da bi vstopile v spolno kategorijo, kateri pripadajo, morajo moški čustva zatreti in potlačiti. Moška ranljivost je videna, kot družbeno nepriznana slabotna lastnost in sovпада z racionalnostjo in pogumom. L'Abate (L'Abate v Shields 2002, 123) opozarja, da moderna moška neekspresivnost ni stanje izbire, ampak posledica stanja. Pravi, da so socialne okoliščine in zunanje napetosti okolja ustvarile pričakovanja o idealni moškosti, kjer so moški nanje zgolj odgovorili z adaptacijo in čustveno represijo. Bem (Bem v Shields 2002, 171) pravi, da heteroseksualna moškost vedno idealizira moški standard kontrole emocij, s čemer ohranja ideologijo dominacije. Je standard dominantne kulture, ki se odraža v medosebnih vezeh.

V vsem tem »ljubezenskem kaosu« pa je družina glavna institucija medosebnih vezi in predstavlja oazo miru in ravnovesja, kamor se lahko zatečemo ob težavah. Vendar, družina sama po sebi ne more obstajati, če vanjo ne vlagamo dovolj truda in napora v oblikovanje in ohranjanje odnosov s partnerjem in otroci. Zakonske partnerske skupnosti ne ohrani sama poroka ali rojstvo otroka, temveč nenehno emocionalno delo, ki ga običajno opravljajo ženske.

Z industrializacijo zahodnih družb so ženske prevzele novo vlogo »emocionalnih negovalk«. Ločitev družine od ekonomije ustvari novo delitev dela med spoloma, moški prevzamejo vlogo prehranjevalca družine, vstopijo v instrumentalno sfero dela, ženske v vlogi gospodinj pa nudijo članom družine čustveno oporo, pri čemer je njihov trud usmerjen zlasti v blaženje delovnih napetosti in psiholoških frustracij njihovih soprogov–mezdnih delavcev. Meščanska družina preko spolne delitve dela poglobi čustveno razliko med moškim in žensko v smislu enačenja žensk s čustvenim področjem življenja, utrdi se tudi konstrukt o njihovi čustveni nestabilnosti, ranljivosti, fizični nepripravljenosti delavk, ranljivosti mater, ki je utemeljeval izključevanje žensk iz javne sfere dela, politike in znanosti. Ob izgubi tradicionalnih družinskih funkcij se poveča zahteva po trdnejših intimnih medosebnih odnosih. Emocionalno

izražanje čustev pomeni beg pred zunanjim hladnim svetom dela in življenjske negotovosti. Emocije postanejo protiutež vsakdana, kariere, hladnega kapitalizma in racionalne menjave blaga in storitev (Šadl 2002, 59–60).

V diplomskem delu sem analizirala intimne odnose heteroseksualnih partnerskih razmerij skozi procese individualizacije, delitve spolnih vlog, kjer so emocije del igranja spolne vloge ženske in moškega, te pa vezane na identifikacijo. Ker kulturna prepričanja o čustvih konstruirajo našo identiteto in so vezane na legitimnost izkušenj, ki ohranjajo meje družbenega spola, ki pa kaže spolno neenakost čustvovanja, emocije pomenijo v navezanosti na družbeni spol ohranitev spolnih razlik. Družbeni spol odraža kulturne konstrukte, ki ohranjajo in manifestirajo socialni svet in kulturno definirane socialne standarde v smislu delovanja in identifikacije. Ker je družbeni spol multidimenzionalna kategorija vezana na družbeno vlogo je osnova posameznikove identitete. Avtentičnost svoje identitete posameznik pokaže s »pravilnim« igranjem spolnih vlog, kjer emocionalni stereotipi odražajo pravilnost zaigrane vloge z določanjem meje čustvovanja. Emocionalni stereotipi ohranjajo meje družbenega spola in so, kot osnova identitete, ohranjevalci družbeno spolnih razlik. Znotraj dihotomije sistema me bo tako v delu zanimalo ali glede na delitev spolnih vlog prihaja do premika pri delitvi emocionalnega dela v partnerskih odnosih. Moje delo je teoretično. Metoda, ki jo v nalogi uporabljam je analiza primarnih in sekundarnih virov.

V prvem delu naloge bom predstavila pojem emocionalnega dela. Nadaljevala bom s spolno neenakostjo in nekompatibilno delitvijo emocionalnega dela. Sledila bo analiza moškega pogleda na opravljanje emocionalnega dela v partnerskih odnosih in oris nastanka novodobnega moškega. Dotaknila se bom ambivalentnosti ženskega položaja v sodobnih družbah in opisala pomen gospodinjskega dela in materinstva skozi ohranitev domestikacije ženskega položaja.

V drugem delu se bom osredotočila na partnerska razmerja. Zanimal me bo zaton romantične ljubezni in vzroki za vznik sotočnih razmerij. Navezala se bom na zgodovinsko pojmovanje tradicionalnih partnerstev, pomen individualizacije subjekta in načelo izbire. Nadalje se bom osredotočila na sodobna partnerstva in nadaljevala z obravnavo čistega razmerja, kot ideala novodobnega partnerskega odnosa. Zaključila bom z obravnavo novodobnega moškega in predstavila njegov pogled na emocionalno delo v intimnosti.

2 EMOCIONALNO DELO

Pojem emocionalnega dela uvede Hochschild leta 1983 za označevanje namernega upravljanja s čustvi. Pri emocionalnem delu razlikuje med področjem plačanega dela (emotional labour), kot oznako za namerno upravljanje s čustvi drugih skozi prikrivanje lastnih čustev. Razdeli ga na področje plačanega dela ali »emotional labour«, ki se nanaša na zahtevo delodajalcev po večji vljudnosti zaposlenih s strankami, in emocionalno delo (»emotional work«) na področju zasebnega dela in družine, tj. neplačani napor, ki ga ženske vlagajo v ohranjanje stabilnosti medosebnih odnosov. Hochschild (Hochschild v Šadl 2002, 61) pravi, da gre pri emocionalnem delu za »zavedanje, ocenjevanje in upravljanje čustev drugih ljudi in samega sebe« ter dodaja, da »to delo od nas zahteva, da sprožimo ali potlačimo čustvo, da bi tako navzven vzdrževali podobo, ki ustvarja ustrezno duševno stanje pri drugih...Pojem emocionalno delo uporabljam, ko mislim na upravljanje čustev z namenom javno opaženega obraznega in telesnega nastopa.« (Hochschild v Šadl 2002, 61). Emocionalno delo v družinskem okolju ustvarja čustveno oporo članom in ohranja stabilnost družine.

James (James v Šadl 2002, 61) pravi, da je pri pojmu emocionalnega dela bistveno izpostaviti čustveno skrb za druge. Avtor pravi, da sta oba vidika, tako čustvena skrb za druge, kot potlačitev lastnih čustev (z namenom ustvarjanja pravilnega čustvenega odziva v dani situaciji), povezana in medsebojno dopolnjujoča. S tem ko ženske skrbijo za čustvena stanja drugih, se naučijo regulirati svoja lastna čustvena stanja.

Hochschild (Hochschild v Šadl 2002, 61) izpostavlja pravila čustvenega izražanja, ko pravi, da prek čustev sporočamo, kaj je za nas pomembno v določenem partnerskem odnosu in kaj ne. Posamezniki se v procesu emocionalne socializacije naučijo kontrolirati intenziteto in trajanje svojih čustev ter prepoznavati obliko čustvenega odziva drugih. Emocionalno delo je nekakšen nadzor osebnega čustvovanja s pomočjo norm, ki določajo primerne odzive in delovanja posameznikov—Emocionalno delo oz. nadzor nad čustvi se kaže npr. v izjavah ženske: »poskušam mu oprostiti«, »potrudila se bom ga vzljubiti«—oseba se je nadzorovano odločila, da bo čutila drugače, kakor v resnici čuti.

V osemdesetih letih dvajsetega stoletja so raziskave na področju družbenega spola in družine definirale družinsko delo, kot opravljanje gospodinjskih opravil (kuhanje, čiščenje, pranje) ter skrb za otroke (Erickson 1993, 890–98 v Šadl 2002, 62). Emocionalno delo je veljalo, kot

nedelo. Izražalo naj bi notranje potrebe ženske, nekaj naravnega, predstavljalo tisto, kar ženska »je« in ne kar »počne«. Tudi novejša dela socioloških teoretikov, (kot so npr. A. Giddens, U. Beck, Beck–Gernsheim) ne prinesejo bistvenih sprememb v zaznavanju te oblike dela. Emocionalno delo navkljub njihovi tematizaciji ostaja širši javnosti nevidno in nepriznано. Skrb za družinske člane, čustveno izražanje in podpora pomenijo resnično delo. Emocionalno delo se kaže, kot odzivanje na potrebe družinskih članov v obliki tolažilnih besed, humorja ali konkretnega delovanja.

Nemalokrat pa opravljanje emocionalnega dela izčrpa in lahko prinaša negativne posledice. Posebej, če ga izvajalci oz. izvajalke opravljajo redno in dolgotrajno, v svojem zakonu ali na delovnem mestu. Kot navajajo avtorji (Hochschild 1983; Wharton in Erickson 1995 v Šadl 2002, 61), sta to izčrpanost in čustvena odtujenost od samega sebe. Emocionalno »natrenirana« partnerica pravočasno zazna potrebe oz. želje, pričakovanja moža/partnerja in spretno razbira neverbalne telesne znake, ki sporočajo njegovo počutje.

2.1 SPOLNA NEENAKOST IN ŽENSKA ŽELJA

S porastom negotovosti družbenih tveganj, nestabilnega trga dela in kariernih ambicij obeh partnerjev, prihaja do porasta želje po stabilni intimnosti in mirnem čustvenem odnosu v partnerskih zvezah. Vendar pa empirične raziskave kažejo na spolno neenakost emocionalnega dela in na »nekompatibilnost emocionalnih ciljev« (Šadl 2002, 64).

Duncombe in Marsden (Duncombe in Marsden v Šadl 2002, 64) trdita, da moški in ženske različno problematizirajo svoje partnersko življenje oz. izražajo nezadovoljstvo z njim. Ženske izpostavljajo željo po več topline, razumevanja in čustvovanja s strani partnerja, moški pa so osredotočeni na instrumentalni del odnosa in kažejo potrebo po večji količini seksa.

Novodobni moški so, po mnenju avtorice Jogan (2001), model ohranitve družbene reda, hierarhije in zatiranosti žensk. Skozi svojo »čustveno neodprtost« višajo glasove prave moške narave na drugih področjih javne sfere in racionalnega delovanja ter tako ohranjajo spolno neenakost (Jogan 2012, 197).

Hiteova (Hite v Giddens 2000, 152) ugotavlja, da so »intimni pogovori« v partnerskih odnosih ključna želja heteroseksualnih žensk:

Številne ženske vedo, da v svojih razmerjih ne dobivajo enakovredne čustvene podpore, da niso enako cenjene ali spoštovane. Vendar bi moškemu težko opisali, kako natančno projicira svoj omalovažujoč odnos. To se včasih izraža na tako pretanjene načine, da ženska, tudi ko je že do skrajnosti napeta in se počuti zapostavljeno in v obrambni poziciji, moškemu skoraj ne more pojasniti, zakaj je tako, kajti šele če bi opozorila na tisti, težko razpoznavni vzrok, bi se zdelo, da je dlakocepska in preobčutljiva. Toda, če seštejemo vse skupaj, ni čudno, da lahko že en tak incident sproži hud konflikt—ali bolj tipično, drugi krog odtujevanja, ki se nikoli ne razreši. Ti majhni incidenti se zarežejo v razmerje, razjezijo ženske in nazadnje povzročijo, da se ljubezen med partnerjema omeji zgolj na skromno toleriranje (Hite v Giddens 2000, 152).

Nekompatibilnost čustvenih ciljev in želja obeh pa ustvarja konflikte in nesoglasja v partnerskih odnosih. Nemalokrat so prav čustveni dejavniki vzrok za razpad partnerske zveze. Zato v takih okoliščinah emocionalno delo postaja potreba obeh spolov in cenjena vrednota. Avtorja Duncombe in Marsden (Duncombe in Marsden v Šadl 2002, 64) pravita, da moški želje svojih partnerk pogosto opisujejo, kot »pritoževanje«, ženske pa najbolj moti to, da ne morejo dolgo skrivati odpora do seksa brez čustev.

Glavni razlogi za propad zakona ali heteroseksualnih partnerskih odnosov so tako po mnenju večine raziskovalcev emocionalna nezadovoljenost žensk in nastanek novodobnih moških. Moški naj bi bili emotivno hladni, čustveno frigidni, zakrneli v svoji emocionalni ravnodušnosti (Šadl 2002, 64–65).

2.2 EMOCIONALNO DELO IN MOŠKA ŽELJA

Emocionalno hladni novodobni moški, kot nasprotje ženski želji, vplivajo na propad heteroseksualnih partnerskih razmerij. Identiteta novodobnih moških v moderni družbi se je oblikovala z delitvijo dela v meščanski družbi, stopnjevala s kapitalizacijo in oblikovala moškega, ki mu ni bilo dovoljeno čutiti na delovnem mestu, ampak zgolj racionalno opravljati svoje delo.

Celoten proces nastanka nove moškosti poteka skozi učenje in generacijski prenos. Ni nikakršna posledica izbire ali moške volje, ampak splet strukturnih in institucionalnih

okoliščin (Jogan 2001, 183–184). Jogan (2001) navaja ameriško organizacijo mitopoetskega gibanja moških, kot zgodovinski način dokazovanja humanizacije spolov, ko so moški priznali svojo hladnost in se odločili boriti proti svoji čustveni otopelosti. Messner (1997) pa pravi, da so mitopoeti vzrok svojih problemov in da ženske nikoli niso bile povzročiteljice njihove čustvene nesposobnosti izražanja. To so bili zgolj oni sami z željo po politični moči. Mitopoetsko gibanje je tako izgovor ideje humanizma pod katero se skriva ohranitev androcentrične moči s priznavanjem svoje slabosti. Slabost generira boj in boj pomeni upor. Upor pa prinaša moč moškim in tako se ohranja patriarhalna družbena struktura, saj s tem dobijo izgovor, da se imajo za kaj boriti in to nato počnejo na vseh področjih (Messner 1997, 22, v Jogan 2001, 195).

Vsako čustveno odpiranje je pomenilo tveganje za izgubo samonadzora. Golberg (v Giddens 2000, 154) pravi, da so moški, obremenjeni z ekonomskimi dobrinami, ugledom in prestižem, ujeti v tradicionalno spolno vlogo, znotraj katere zanemarjajo čustva. Po avtorju so ujeti v kapitalističnem ustroju in v neizhodno situacijo, kjer ne čutijo nikakršne topline zaradi narave dela, ki ga opravljajo (Golberg v Giddens 2000, 154). Ehrenreich (Ehrenreich v Giddens 2000, 155) se s to razlago ne strinja in pravi, da ravno iz kapitalističnih odnosov izvira moška svoboda. Ugotavlja, da so bili v moderni družbi moški po poroki zavezani, da ekonomsko vzdržujejo svoje soproge in družino in niso mogli–zaradi pretirane skrbi, da bi prehranili družino– uživati plodov svojega truda. Danes ob vse večji vpetosti žensk v sfero plačanega dela pa so opustili svojo primarno tradicionalno vlogo »hranilca družine« in lahko svoj zaslužek uživajo. Po mnenju avtorice so moški dvakratno pridobil in postali finančno preskrbljeni, samski, očetje in ljubimci po želji.

Duncombe in Marsden (Duncombe in Marsden v Šadl 2002, 65) ugotavljata, da analiza sprememb na področju delitve gospodinjskega dela in skrbi za otroke, kaže jasen napredek v moški participaciji, področje emocionalnega dela pa ostaja bistveno nespremenjeno. Moški tudi v novih okoliščinah spolnih razmerij niso pripravljeni na bistveni premik v emocionalnem vedenju, saj se ne odzivajo na pričakovanja partneric po vzajemni emocionalni opori in komunikaciji.

Messner (Messner v Jogan 2001, 194) sicer opozarja na mobilnost modela novodobnega moškega v opravljanju gospodinjskih opravil, vendar pravi, da navkljub temu, razvoja modela emocionalnega dela ne moremo pričakovati. Pravi, da že živimo čas humanizacije spolov, a da bodo novodobni moški dejansko prevzeli ekspresivno vlogo šele tedaj, ko bodo »priznali

svoje strahove in dvome«, kar pa se bo odvijalo šele z družbeno-strukturnimi spremembami na področju gospodinjskega dela, o katerem bom podrobneje govorila v naslednjem poglavju.

3 GOSPODINJSKO DELO IN AMBIVALENTNOST ŽENSKEGA POLOŽAJA

Opredelitev gospodinjskega dela je ključna za razumevanje položaja žensk in spolne vloge pri delitvi emocionalnega dela.

Gospodinjsko delo je definirano, kot neplačano delo žensk v sferi doma. V različnih kulturah moški in ženske opravljajo različne vloge, medtem ko vloga gospodinje pripada predvsem ženskemu spolu. Oakley (2000) pravi, da gospodinjski vlogi žensk pripada status nedela, da gre za sintezo doma in žene, kjer je vse povezano s položajem ženske, zakona in družbeno vlogo. Gospodinjska vloga je družbeno strukturirana in dodeljena vloga, kjer je biološki spol osnovno merilo definicije, saj biološki moški nikakor ne more biti gospodinja (Oakley 2000, 11–12).

Ko Oakley (2000) navaja primarne funkcije gospodinje izpostavi namestniško funkcijo in pravi, da delo gospodinje nima ekvivalentne vrednosti. Pravi, da je gospodinja tista, ki dela za druge in je glavni porabnik v družini. Njeno delo je s tem označeno, kot nedelo saj zanj ne prejema plačila. Prav tako ni zdravstveno zavarovana, ne prejema nikakršnih subvencij, niti nadomestil. Gospodinjsko delo je po mnenju avtorice, družbena anomalija, kjer gre za dokazovanje svoje vrednosti preko ekonomije. To se kaže v obliki izjav »gospodinja sem« oz. »zgolj gospodinja sem«. Dokazuje o tem, da je delo gospodinje pravzaprav manjvredno delo, pa avtorica išče z različnimi argumenti, npr. z lingvističnim pomenom besede. Skozi fonetsko analizo, se kaže družbeno zaničevanje, kjer je izraz »gospodinja« izhajajoč iz »dekla, deklina« pravzaprav hlapčevski. Nadalje, Oakley (2000) omeni institucionalno svobodo, za katero pravi, da je zgolj navidezna. Domača opravila žensk zavirajo spolno enakopravnost. Gospodinjsko delo se od drugih del razlikuje v tem, da je zasebno, samoodločujoče in povezano z domom in družino. Gospodinje nimajo sindikatov, pravic, niti dolžnosti, saj si te postavljajo same. Nenehno domesticiranje ženske v družini kaže na strukturno ambivalentnost ženskega položaja. Po eni strani družba vidi žensko, kot spolno kategorijo in ji predpisuje tradicionalne vloge (primarna vloga gospodinje in temeljni status matere in žene), ki diskriminirajo spol, po drugi strani pa jih vidi, kot ljudi, ki so se sposobni osebno izpopolnjevati in prispevati k samorazvoju (liberalne demokratične pravice, neodvisna in

odgovorna oseba). Materinstvo in poklic naj bi bila cilja moderne ženske. Oba cilja pa se po mnenju avtorice, medsebojno izključujeta in ogrožata. Kot meni, je položaj strukturne ambivalentnosti žensk »družbeno stanje, v katerem se oseba sooči s protislovnimi normativnimi pričakovanji o drži in vedenju, ki podrobno določajo, kako je treba opredeliti vsakega od teh pričakovanj« (Oakley 2000, 97)

Tako prihaja do soočanja dveh enako legitimnih alternativ, ko skuša ženska neposredno uresničiti sebe, posredno pa dopolniti moža. Družbena praksa ohranja ugled moškega, pri čemer ženska spolna vloga ni združljiva s kariero, saj ogroža moško vlogo. Danes, v spolno diferencirani družbi, je bistvena prilagoditev merilu spolne vloge. Vsakršno drugačno vedenje je družbeno nesprejemljivo (Oakley 2000, 97).

3.1 MIT O DELITVI DELA PO SPOLU

Oakley (2000, 169) pravi, da je industrijski kapitalizem tisti, ki je povzročil zatiranje žensk, saj je zagovarjal ideologijo delitve spolnih vlog in enačil ženskost z domestikacijo.

Avtorica pravi, da se ob analizi ženskega položaja pojavljata dva mita: »mit o materinstvu in mit o delitvi dela po spolu«. Osnovna funkcija obeh mitov je podpiranje obstoječega družbenega reda, konzervativnih družbenih vlog, androcentrizma, hierarhičnosti in spolne delitve dela.

Mit o delitvi dela po spolu opisuje dejstvo, da je ženskam v družbeni skupnosti dana domača vloga, kot nekaj univerzalnega in naravnega. Vse ženske v vseh družbah naj bi bile gospodinje in po naravi naj bi bile dolžne prevzeti to družbeno vlogo, da družba lahko preživi (Oakley 2000, 170). Ta mit širijo etologi, ko pojasnjujejo naravno pogojenost domače vloge ženske. Etologi trdijo, da je delitev dela po spolu biološka–ženske so po svoji biologiji, vezane na dom, možje pa plenilci, vezani na lov. To potrdijo s klasično živalsko metaforo doječih opic in lovcev plenilcev. Etolog je tisti, ki postavi androcentrično moško vlogo za primarno. Oakley (2000, 173) vidi pomanjkljivosti tega mita v tem, da etologi predpostavljajo unilinearen proces evolucije in vse primere posplošujejo iz sveta živali na ljudi. Tako izpostavlja androcentričnost mita o delitvi dela po spolu–pravice žensk manjše od pravic moških ter, njegova funkcija predvsem ohranitev patriarhata. (Oakley 2000, 176).

Poleg etologije, se tu pojavlja še ena, ženskam »neprijazna« družbena teorija; antropološka teorija, ki trdi, da je tradicionalna delitev dela po spolu stališče različnih kultur, kjer so lažja opravila nekaj povsem naravnega in vzorec družbene strukture vseh skupnosti, pri čemer navajajo materino dojenje. Ženske naj bi po tem mitu naravno prevzele svojo vlogo matere, kot nekaj neizogibnega in naravnega, moški pa naj bi opravljali delo zunaj doma in služili denar. Avtorica (2000, 175–176) to zanika in pravi, da gre za »kulturno navado«. Mit o delitvi dela po spolu je način krepitev obstoječega družbenega reda, ohranitve tradicionalnih spolnih vlog, institucije družine in domestikacije žensk.

Če analiziramo mit o spolni delitvi dela vidimo, da se sociološki mit bistveno razlikuje od etologije in antropologije. Sociologija izpostavlja pomembnost družine. Po Parsonsu je vzorec spolne delitve vlog nujen za ohranitev družbenega reda, kjer delitev dela po spolu izhaja iz funkcije družine. Moški je nosilec instrumentalne vloge, ženska pa ekspresivne. Spol in družbene vloge spolov pa določa biologija, kar pomeni, da je mati družbena skrbnica otrok, ženska pa specializirana za ugajanje, izražanje čustev in zagotavljanje ljubezni ter topline v družini. Po Parsonsu, sta v družini potrebna oba starša, saj zagotavljata povezanost in stabilnost družbenega sistema.

Oakley (2000, 198) zavrača tudi Parsonsa in pravi, da družine zatirajo ženske. Ekspresivne dejavnosti v družini, naj bi po Parsonsu pomenile kanale ljubezni, kar pa avtorica zanika. Družina je tista, ki zakriva ekonomsko izkoriščanje neplačanih delavk, vzgajanje otrok in to, da so ženske sužnje poklicnih in telesnih potreb moških (Oakley 2000, 198).

Sociološki mit je konstrukt družbenega reda, kjer se ohranja delitev spolnih vlog in institucionalizacija družine v cilju ohranitve družbenega reda.

3.2 MATERINSKI MIT

V diplomskem delu se mi zdi bistveno izpostaviti tudi opredelitev materinskega mita, kot kulturnega konstrukta, ki ohranja domestikacijo žensk in naravnost ženske spolne vloge. Zahodna kultura uči ženske, da je njihov življenjski smisel dosežen samo ob materinski vlogi. Družbena vloga matere bo ženski zagotovila trdnost identitete in občutek povezanosti s skupnostjo.

Po Freudu (Freud v Oakley 2000, 201) je pomembnost materinske vloge v tem, da daje življenjsko ravnovesje. Mit o materinstvu izhaja iz prepričanja, da je materinska vloga nenadomestljiva vloga ženske, kjer ona potrebuje otroka in obratno, saj se šele tako počuti žensko. Identifikacija materinske vloge je bistvena za spolno vlogo ženske, saj gre za posplošitev zavidanja penisa, kot atributa, ki ga ženska nima ob rojstvu. Freud (Freud v Oakley 2000, 201) pravi, da je zavračanje materinske vloge, zavračanje ženskosti.

V današnji kulturi pa je odločitev za življenje brez otrok še vedno označena za odklonsko in patogeno, saj je materinstvo pravi odnos in naravni gon ženske naše kulture. Šlo naj bi za glavno poslanstvo in glavno zaposlitev vseh žensk. Patriarhalna kultura uči, da vsaka ženska mora biti mati in si k temu prizadevati od majhnega. Od zgodnje socializacije so punčke, kot simboli materinstva, deklicam dane za igro, saj tako ohranjajo ženski ideal. Povezane so s simbolom ženskosti, ki ga morajo obuditi v bodočih mamicah. Vendar Oakley (2000, 205) skozi igro s punčkami, opazi več kulturnih anomalij. Ena je zatiranje ženskosti. Punčke so običajno brez genitalij in tako se ob skrbi za otroke, ženskam v bistvu sporoča zatiranje ženskosti ob poudarku kulturno naučenega vedenja. Druga kulturna anomalija pa so ženske prsi. Vidimo jih, kot spolni objekt, a hkrati morajo predstavljati reproduktivno vlogo. Ženske so tako razdvojene med prikrivanjem svoje seksualnosti in hkratnim razkazovanjem telesnih atributov, samo da bi bile všečne moškim. Oakley (2000, 213) pravi, da »družba idealizira materinstvo samo v zakonu. Vedenje matere pa je povezano s kulturno predstavo in vzgojo ne pa z biološko danostjo in jajčniki.«

Jogan (2001, 203) v raziskavi (SJM 1992/1 vpr. 1.56/b), izpostavi problem »kulpabilizacije« žensk pri hkratnem opravljanju materinske in poklicne vloge, kjer na trditev » Predšolski otrok bo zelo verjetno trpel, če je mati zaposlena« soglaša 16 % žensk in 14 % moških, ne soglaša 51 % moških in 44 % žensk, močno ne soglaša pa 27 % moških in 33 % žensk. Po Jogan (2001) se bo ženska podrejenost patriarhalni kulturi nadaljevala vse dokler se ne bodo odvile strukturno institucionalne spremembe v praksi in vse dokler bodo ženske same sprejemale samoumevnost gospodinjskih opravil. Da do bistvenih sprememb ne prihaja niti na intimnem področju, pa bom raziskala v naslednjem poglavju o partnerskih odnosih.

4 PARTNERSKI ODNOSI

V moderni je tiho verovanje v obstoj partnerske ljubezni, tisto ki nas osmišlja v družbeni realnosti vsakdanjika. Tradicionalne partnerske zveze, ki so nekoč slonele na ekonomski odvisnosti ženk od moških, spolni delitvi gospodinjskih opravil in dejstvu, da poroka pomeni materinstvo in obratno, danes izginjajo. Kot pravita Beck in Beck–Gernsheim (2006, 22) se je pojavil »ljubezenski fundamentalizem«, kot nekakšna vera v to, da nam edino ljubezen daje življenjski smisel (Beck in Beck–Gernsheim 2006, 20–22).

Z individualizacijo v sodobnih zahodnih družbah pa se spreminja področje intimnega življenja, kjer so medosebni partnerski odnosi tisto področje, kjer prihaja do nenehne čustvene dinamike–za ohranitev intimne sfere je potrebno uskladiti emocionalno dajanje (Ule v Beck in Beck–Gernsheim 2001, 237).

Namreč, v družbenem okolju alternativ, kjer se pojavlja množica izbir, postavlja ta možnost izbiranja med mnogoterimi alternativami in življenjskimi cilji v ospredje predvsem subjektovo individualizacijo in željo po njegovi/njeni samorealizaciji. Nismo več pripravljeni prenašati drug drugega in partnerjeve hibe nas v partnerskem odnosu preprosto motijo.

5 PRESEGANJE TRADICIONALNEGA MODELA EMOCIONALNEGA DELA

Ob analizi partnerskih razmerij modernih in tradicionalnih družb Giddens (2000, 64) predstavi svoje novodobne poglede na spreminjanje intimnosti.

Izpostavi ogroženost modernega subjekta z življenjskimi tveganji iz okolja. Pravi, da zunanje strukturne institucionalne spremembe večajo potrebo po preobrazbi intimnosti in prestrukturiranju emocionalnega dela. Pravi, da se je zasebnost spremenila iz tradicionalnega modela v demokratičen model postopoma in da, postaja njena stabilnost vse bolj odvisna od medsebojnih egalitarnih odnosov partnerjev in vzpostavitve sotočne ljubezni, kjer je sprememba moškega ideala, hladnega in racionalnega bitja, možna zgolj, ob vzpostavitvi čistega odnosa, kot »enakovrednega čustvenega dajanja in prejemanja« (Giddens 2000, 64–67).

5.1 INDIVIDUALIZACIJA IN IZBIRA

V množici izbir modernega življenjskega poteka je koncept izbire paradoksalen. Pomeni namreč svobodo pri lastnem odločanju subjekta, a obenem tudi odgovornost za lastni neuspeh. Giddens (2000) individualizacijo vidi, kot proces slabitve tradicionalnih partnerstev z novimi pravili čustvovanja.

Giddens (2000) pravi, da je v ospredju »reflektivni projekt sebstva«, kjer gre za izrazito delo na samemu sebi skozi racionalen poudarek lastnih želja in ciljev v izbiri najboljšega. Partnerske zveze presegajo tradicionalne vzorce intimnosti, ki je slonela na materinski, zakonski in gospodinjski vlogi žena. Strukturne družbene spremembe pa povzročijo večje možnosti izbire subjekta. Nenehno razmišljanje o pravi izbiri izmed možnosti, ki se pojavljajo vse od področja poklica, izobrazbe, maritalne in partnerske izbire, do opravljanja gospodinjskih opravil, so le ene izmed primerov vzroka za racionalno refleksijo. Ob racionalni refleksiji potekata hkratna individualizacija in avtonomizacija subjekta, kar pa ne pomeni njegove svobode.

5.1.1 ČISTO RAZMERJE

Na področju intimnosti v postmoderni se iskanje pravega partnerja kaže v obliki čistega razmerja.

Partnerji vse bolj težijo k ohranjanju medosebnih odnosov zaradi razmerja samega in tiste koristi, katero iz njega pridobijo. Čisto razmerje sloni na recipročnosti, vzajemnosti in medsebojnem zaupanju, kot glavnemu temelju intimnosti. Giddens (2000, 64–67) v okviru čistega razmerja prestavi njegovo idealno–tipsko obliko »sotočne ljubezni«, kot nasprotje romantične ljubezni in moderen način, kot pravi avtor »čustvenega dajanja in prejemanja«. V ospredje vstopa nova oblika medosebnih odnosov, ki mu pravimo čisto razmerje. Po Giddensu (2000, 64) je to »tesna in trajna čustvena vez z drugim človekom«. Njegova čistost je v situacij stika, ki se odvija in ohranja med dvema partnerjema zaradi narave razmerja samega oz. zgolj, kadar so izpolnjeni pogoji medsebojnega zaupanja, zavezanosti in odprte refleksivnosti. Razmerje se ohranja vse dokler sta oba zadovoljna z rezultatom, ki ga pridobita iz tega razmerja.

Čisto razmerje se ne omejuje niti na zakonsko zvezo, niti na heteroseksualnost. Pojmujemo ga z zmanjšanjem števila porok, pomena zakonskih zvez in pluralizacijo življenjskih stilov (Giddens 2000, 64). Avtor pravi, da bo tradicionalen model emocionalnega dela presežen takrat, ko bosta oba partnerja v odnosu prejemala in dajala čustva z enako mero ranljive odprtosti. Za preseganje tradicionalizma v medsebojnih (emocionalnih) odnosih je bistveno vzajemno razumevanje, obojestranska čustvena podpora, skrb za potrebe drugega ter skupno sodelovanje v ljubezni in razmerju, skratka recipročnost (Giddens 2000, 66).

Vendar moderni moški, po Giddensu (2000, 65) udejanja romantično ljubezen in zaljubljenost zgolj v okviru spolnosti in zapeljevanja. Današnji romantiki niso nosilci redefinirane intimnosti, saj stremijo k podrejanju žensk in se ozirajo v preteklo sliko tradicionalnih spolnih vlog. Moderni romantik išče idealnotipsko, podložno žensko in ne spodbuja njene individualizacije.

Ženske so od devetnajstega stoletja romantično ljubezen povezovali z zaljubljenostjo in poroko, moderni moški pa so temu ubežali, čeprav so ujeti in čustveno podrejeni ženski. S tem, ko moderni moški zavračajo lastni razvoj identitete in čustvovanja, se pretirano usmerjajo v poklicno delo (Giddens 2000, 66).

Šadl (2002) pravi, da sodobni čas zahteva vzpostavitev egalitarnosti in humanizacije med spoloma. V ospredje mora stopiti demokratični, posttradicionalni model emocionalnega dela, kjer je v ospredju medsebojno pogajanje in razumevanje med moškim in žensko, kjer svobodno izražanje vseh, tudi negativnih čustev, preseganje čustvene odvisnosti moških od žensk in kjer emocionalno delo ni pojmovano, kot domena gospodinje, temveč kot večšina obeh partnerjev. Posttradicionalni model emocionalnega dela naj bi pomenil avtonomnost čustvenega izražanja, izpostavil komunikacijsko vlogo čustev in reflektivno preiskovanje negativnih čustev. Za razliko od tradicionalnega modela, ki je »produciral«
intimna tujca in kjer so emocionalno delo določali eksterni politični in ekonomski dejavniki, bo demokratični model izpostavil pomen emocionalne skupnosti in ukinil spolno neenakost (Šadl 2002, 67–68).

5.1.2 ROMANTIČNA NASPROTI SOTOČNI LJUBEZNI

Če hočemo razumeti emocionalni vidik intimnega odnosa moramo razumeti, kašna je razlika v dveh vrstah razmerij, o katerih govori Giddens (2000).

Romantična ljubezen je navezanost na drugega skozi sprejemanje njegovih raznolikosti enkrat za vselej. Sotočna ljubezen pa je njeno nasprotje, saj se ohranja vse dokler je prisotno emocionalno dajanje in prejemanje obeh partnerjev. V nasprotju z romantično, sotočna ljubezen ni »večna«, konča se lahko kadarkoli v negotovi prihodnosti zaradi trenutnega spleta okoliščin; ljubezen pri njej ni samoumevna, ampak se razvije samo v primeru, v koliko obstaja intimnost med obema (Giddens 2000, 68).

Giddens (2000, 68) pravi, da je sotočna ljubezen ogrožena s tem, ko moderni moški prikrivajo svojo čustveno ranljivost. V modelu romantične ljubezni sta spolnost in erotika na stranskem tiru oz. je predvidena v kontekstu zakonske zveze zakoncev, ki sta si obljubila večno zvestobo, sotočna ljubezen pa izpostavlja erotiko. Zagotavljanje spolnega užitka in upoštevanje partnerjevih spolnih fantazij je tisto, kar pri sotočnosti pogloblja razmerje. Sotočna ljubezen prav tako ni nujno monogamna ali vezano na heteroseksualnost. Je osnovni model čistega razmerja in ohranja se samo ob recipročnosti, medosebni komunikaciji in medsebojnem razumevanju (Giddens 2000, 68–69). Zakaj medsebojno razumevanje, čustvena komunikacija in čisto razmerje niso vedno doseženi, pa bomo razumeli ob vpogledu v opravljanje emocionalnega dela moških v partnerskih odnosih.

6 MOŠKI IN EMOCIONALNO DELO

Po Beck in Beck–Gernsheim (2006, 32) si današnji moški želijo spolne enakopravnosti na področju emocionalnega dela, želijo si čustvene razbremenjenosti, težili naj bi celo k razvoju emocionalne komunikacije s partnerko, z namenom, da bi se ujemala v spolnih željah in fantazijah, a kaj ko, Oni, besedo »izenačitev« pojmujejo povsem drugače, kot One (Beck in Beck–Gernsheim 2006, 32).

Gockel in Muller (Gockel in Muller v Beck in Beck–Gernsheim 2001, 30) pravita, da čeprav se moški zavedajo družbenih okoliščin, ki jih obdajajo in dejstev, da je vse več žensk takih, ki stremijo k zgolj poklicnemu uspehu brez želje po materinstvu, jim v praksi, ne priznavajo poklicnih kompetenc. Njuna raziskava kaže, da se ob vprašanju na poklicno napredovanje ženskih kolegic izgovarjajo z argumenti materinstva in gospodinjenja. Pravita, da »61 % moških vidi v družinskih obveznostih žensk poglavitno oviro za njihovo poklicno kariero. Nadalje pri vprašanjih o tem, na kakšen način naj bi si družina z otroki (pod 10 let) medsebojno razdelila poklicno in gospodinjsko delo ter vzgojo otrok, je večina moških

zagovarjala tradicionalen gospodinjski model, po katerem naj bi ženska ostala doma, moški pa naj bi opravljal poklicno delo. V očeh moških vse to ne predstavlja nikakršne zaposlitve žensk temveč gre enostavno za neko nespremenjeno dejansko stanje«. Danes je pri novodobnih, karierno uspešnih moških, zahtevan nov tip ženske.

Zaželena je samostojna ženska, takšna, ki ve kaj hoče. Ta nova samostojna ženska je bitje, ki svoje zadeve (in seveda hkrati tudi zadeve ostalih družinskih članov) ureja na zanesljiv in odgovoren način, s čemer seveda razbremenjuje svojega moža (Beck in Beck–Gernsheim 2001, 30).

Kot ugotavlja Bernard (Bernard v Beck in Beck–Gernsheim 2001, 72): »Zakonska zveza je sestavljena iz dveh delov: tistega, katerega živi moški, in tistega, katerega živi ženska.« Po avtoričinem mnenju gre za »dvojnost emocionalnih pričakovanj«, kar dopolnjuje tudi avtorica Robins (Robins v Beck in Beck–Gernsheim 2001, 72) s pojmom »intimnih tujcev«. Emocionalno dajanje partnerjev v odnosu se močno razlikuje, razlika je tudi v pomembnosti želja in prioritet. Partnerja preprosto nista sposobna enakega emocionalnega vlaganja (Beck–Gernsheim 2001, 72).

Beck in Beck–Gernsheim (2001, 99) pravita, da »terapevtsko pomoč iščejo predhodno poklicne uspešne, samske ali razvezane ženske mlajše generacije, ki trdo delajo in katerih potrebe po osebnih, emocionalno izpopolnjenih odnosih, ostajajo neizpolnjene«. Moški naj bi razvili samostojno, izobraženo žensko, ki skrbi zase, za svojo kariero, družino in otroke a ostaja emocionalno izčrpana. Taka ženska daje preveč in prejema premalo. Za njeno čustveno razumevanje in izlivanje ne prejema kompenzacije.

Kot že zgoraj omenjeno, so pričakovanja moških in žensk glede emocionalnega vedenja in izražanja v partnerskih odnosih, različna. Moški so osredotočeni na instrumentalno plat intimnega odnosa, ženske na ekspresivno. Moški poudarjajo pomembnost seksa in erotičnih fantazij, za katere pravijo, da se s partneričinimi ne ujemajo, medtem ko so ženske na drugem »emocionalnem bregu«. Želijo si več nežnosti in razumevanja (Beck in Beck–Gernsheim 2001, 99). Različnost pričakovanj glede emocionalnosti– v partnerskem odnosu avtorja¹ ilustrirata z intervjujem, ki je bil opravljen z dolgoletnima zakoncema.

¹ Povzeto iz doslej še neobjavljenega, obsežnega materiala raziskave, ki je bila izvedena v Munchnu v okviru projekta Nemškega inštituta za mladino z naslovom »Vsakdanja vzgoja v nižjih slojih« prim. tudi Wahl in dr. 1980 v Beck in Beck–Gernsheim 2001, 99–100.

Gospa O: Često si želim, da bi lahko prebila več časa skupaj s svojim možem. Gospod O: Ja in kaj naj to konkretno pomeni, kako hočeš prebiti več časa s svojim možem? Gospa O: No, tako, da bi kaj skupaj počela. Gospod O: Ali si želiš več seksa ali kaj? Gospa O: Tudi na splošno si želim več, morda več zabave ali pa–saj imaš tudi ti svoje probleme, kajne–da bi se večkrat usedla skupaj in se pogovarjala, poklepetala en z drugim. Gospod O: Le o čem, le o čem...o časopisih, o delu, le o čem se hočeš pogovarjati, saj je vse skupaj itak za en drek, o čem pa se sploh hočeš pogovarjati. Gospa O: Ah, več bi se morala pogovarjati, o načrtih in potem o tebi, no prav, če hočeš več govoriti, več povedati, potem...Gospod O: Ja o kakšnih načrtih neki, saj to je vendar vse skupaj sranje, neumno nakladanje...Gospa O: Zelo pogosto pomislim, da bi me lahko tudi kdaj poklical kar tako in tako dalje...Gospod O: Ti časi so minili, imava vendar samo en telefon, pa še ta ne dela...In poleg tega, kaj naj bi sploh prišlo ven, vse skupaj je res neumno, en sam blabla in sem ter tja, pa kakšno vreme mamamo...Gospa O: No ja, konec koncev sva le nekako povezana in živiva skupaj ali nekaj tazga.

Izjava je odsev sedanjega časa, kjer po mnenju Ostner/ Pieper (Osner/Pieper v Beck in Beck–Gernsheim 2001, 104) prihaja do zatiranja lastnih občutij in samoslepitve ob partnerjevi emocionalni nezainteresiranosti. Sodobna partnerstva potrebujejo emocionalno komunikacijo.

To kar označujemo, kot delo na odnosu je povezano z nenehnimi napori in zahteva veliko časa, živcev, potrpljenja. Pri tem gre torej za trdo delo, ki čisto spominja na Sizifovo usodo: naporom nikoli konca; komaj smo dosegli zadovoljivo rešitev za en problem, že se na obzorju pokaže nova dilema, ki jo je potrebno razrešiti in se o njej pogovoriti (Vollmer v Beck in Beck–Gernsheim 2001, 104).

Ali, kot pravita Beck in Beck–Gernsheim:

Biti dober partner pomeni: prizadevati si, biti pozoren, misliti na druge, hitro prepoznati konflikte in jih razrešiti še preden pride do zloma. Če pa jih želimo omiliti, moramo razpolagati z veliko mero senzibilnosti in razumevanja za potrebe našega partnerja.« Novodobni moški so tako moderni hlapci, ujeti v kariero in poklicne ambicije, kjer v svojem materialnem svetu zatirajo čustvovanje. Če sta bili nekoč tradicionalna moškost in moška kultura »opredeljeni z odtujitvijo in oddaljenostjo od

spolnosti, s prilaščanjem sposobnosti za osvajanje sveta in z vključevanjem v organizacijsko ogrodje« sta danes »zatiralski in zatirani hkrati (Beck in Beck–Gernsheim 2001, 173).

Moški niso več primorani edini finančno skrbeti za družino, kar pa postane dvorezni meč–glede na to, da ženska ne potrebuje od svojih partnerjev materialne oz. finančne podpore, temveč zgolj emocionalno podporo, so njena pričakovanja toliko večja in moška intima je ogrožena. Novodobni moški so »obkroženi z dinamitom in razstrelivi feminizma.« (Beck in Beck–Gernsheim 2001, 174).

7 SKLEP

S pojavom modernega kapitalizma, trga dela, sekularizacije in pluralizma življenjskih ciklov, so se tradicionalni odnosi razblinili. Zaposlena sta oba partnerja. Družbeno okolje je s pritiski trga dela in zaposlitve postalo zunanja grožnja emocionalnim odnosom znotraj intimnih partnerstev in družine. Družbeno-kulturne spremembe so prispevale k oblikovanju pričakovanj in želja partnerjev po emocionalni stabilnosti odnosa in medsebojni povezanosti. V ospredje je stopila težnja po formiranju majhnega emocionalnega gnezda, ki nas varuje pred krutim vsakdanjikom. Vendar stopijo z novo moderno v ospredje tudi želja po samoaktualizaciji in večje zahteve do partnerja (Beck in Beck–Gernsheim 2001, 57).

V nalogi ugotavljam, da kljub emancipaciji in vstopu na trg dela, ženske ohranjajo odgovornost za »delo z emocijami« v zasebni sferi. Ženska je ob polni zaposlitvi, skrbi za otroka in gospodinjstvu prevzela nase še breme emocionalnega »bralca« partnerjevih potreb. Ob nudenju emocionalne podpore in upravljanjem s čustvi je razvila spretnosti za ohranitev partnerske zveze (učenje za mirno reševanje spora, večšine vezane na njegovo spolno preferenco).

Za razliko od žensk, ki občutijo več negativnih posledic emocionalnega dela (psihološka nestabilnost, emotivno nezadovoljstvo s kvaliteto partnerske zveze in izguba sebe v drugemu), imajo moški od njega, psihološke koristi. Bartky (Bartky v Šadl 2002, 66) ugotavlja, da je »polnjenje in praznjenje partnerja« neposredna korist, ki jo dobijo moški, ko jih ženska napolni s svojo pozitivno energijo. Emocionalno delo žensk v partnerskem odnosu moški jemljejo za naravno in samoumevno.

Nekompatibilnost emocionalnih ciljev v partnerskih odnosih se kaže, kot odraz različne socializacije spolov. Ženske so socializirane v ekspresivno izražanje emocij, moški pa v njihovo zatiranje. Pod družbenimi pritiski in spolnimi stereotipi morajo opravičevati »naravnost« svoje spolne vloge, da bi si zagotovili položaj v svetu. Želja moških po večji količini seksa in želja žensk po toplini in ljubezni, kažeta na to, da je pozornost, ki jo prejmejo moški s strani žensk, upravičena

Koncept izbire in individualizacije v postmoderni, rodi nove oblike partnerskih odnosov. Ideal predstavlja čisto razmerje, kot osnovo demokratičnega modela in generiranja medsebojne čustvene recipročnosti. A moderno partnerstvo se ne razlikuje bistveno od tradicionalnega modela, saj se kljub ideji o sotočni ljubezni, ohranja model nerecipročne ljubezni, v katerem ženske dajejo oz. čustveno investirajo v intimo več, kot moški. Kaotična ljubezen, ukvarjanje s partnerjem in čustvi niso domene, ki jih razumeta oba spola enako.

Današnji moški, karieristi, niso »čustveno pismeni« zaradi ujetosti v strukturno institucionalne obrazce svoje identitete in vpetosti v ustvarjanje svojega družbenega spola, da bi se potrdil v kapitalističnem sistemu zahodnih družb. Zavezani k hladni racionalnosti in neekspresivnosti opravičujejo ideal zahodne moškosti in vlogo dominantne kulture. Čustveno razdajanje vidijo, kot ranljivost in neuspeh na kariernem področju. Pod zaveso lažnega priznavanja humanizacije spolov in podpiranja izobraževanja žensk v sebi tiho neredko skrivajo željo po dosedanji moči, avtoriteti in patriarhalnosti.

Glede na analizo prebranih virov in raziskav iz tujine ugotavljam in s tem odgovarjam na svoje raziskovalno vprašanje, ali je na področju delitve spolnih vlog pri opravljanju emocionalnega dela v partnerskih odnosih prišlo do premikov, da do bistvenih premikov ni prišlo in da spolna delitev emocionalnega dela v partnerskih odnosih ostaja.

8 LITERATURA

1. Beck, Ulrich in Elisabeth Beck–Gernsheim. 2006. *Popolnoma normalni kaos ljubezni*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
2. Giddens, Anthony. 2000. *Preobrazba intimnosti: Spolnost, ljubezen in erotika v sodobnih družbah*. Ljubljana: Cf*.
3. Hochschild, Russell Arlie. 1983. *The Managed Heart: Commercialization of Human Feeling*. California: University of California Press.
4. Lupton, Deborah. 1998. *The Emotional Self: A Sociocultural Exploration*. London: Sage Publications.
5. Jogan, Maca. 2001. *Seksizem v vsakdanjem življenju*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
6. Oakley, Ann. 2000. *Gospodinja*. Ljubljana: Cf*.
7. Rener, Tanja. 2001. O delu iz *ljubezni*. V *Gospodinja*, ur. Ann Oakley, 279–298. Ljubljana: Cf*.
8. Shields, Stephanie A. 2002. *Speaking from the Heart. Gender and the Social Meaning of Emotion*. New York: Cambridge University Press.
9. Šadl, Zdenka. 1999. *Usoda čustev v zahodni civilizaciji*. Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče.
10. --- 2002. Emocionalno delo in intimni odnosi v pozni modernosti. *Družboslovne razprave* 39 (18): 59–71.

11. Švab, Alenka. 2001. *Družina od modernosti k postmodernosti*. Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče.
12. Whitehead, Stephen M. 2002. *Men and masculinities. Key themes and new directions*. London: Polity Press.
13. Žakelj, Tjaša. 2012. *Sodobna partnerstva: spoznavanje po spletu*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.